

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 610/2015-32

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. apríla 2016 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej a zo sudcov Sergeja Kohuta a Rudolfa Tkáčika o sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátkou JUDr. Miriam Podhradskou, advokátska kancelária, A. Pietra 10645/17, Martin, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní o úpravu práv a povinností k maloletému vedenom pod sp. zn. 15 P 150/2013 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 15 P 150/2013 porušené boli.

2. Okresnému súdu Žilina prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 15 P 150/2013 konal bez zbytočných prietáhov.

3. [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadost'učinenie v sume 1 000 € (slovom tisíc eur), ktoré je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Žilina je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 296,44 € (slovom dvestodevät'desiatšesť eur a štyridsaťštyri centov) na účet advokátky JUDr. Miriam Podhradskej, advokátska kancelária, A. Pietra 10645/17, Martin, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 610/2015-15 z 1. decembra 2015 prijal na ďalšie konanie sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 P 150/2013 (ďalej tiež „napadnuté konanie“).

Následne ústavný súd 11. januára 2016 vyzval okresný súd, aby sa vyjadril k vecnej stránke prijatej sťažnosti a oznámil, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

Vyjadrenie okresného súdu bolo ústavnému súdu doručené 29. februára 2016. V jeho prílohe sa nachádzalo vyjadrenie podpredsedníčky okresného súdu, ako aj zákonného sudcu spolu s chronológiou úkonov okresného súdu i účastníkov v napadnutom konaní, z ktorej

vyplývajú tieto podstatné skutočnosti, ktoré si ústavný súd overil zo zapožičaného súdneho spisu:

„- dňa 01.08.2013 bol podaný návrh zo strany otca - [REDAKOVANÉ] o zverenie mal. dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti (č.l. 152 A);

- dňa 06.08.2013 súdna tajomníčka zreferovala nový návrh (ustanovenie kolízneho opatrovníka, výzva na vyjadrenie protistrany) (č.l. 155);

- dňa 17.09.2013 matka ospravedlnila svoju neúčast' na pojednávaní, z dôvodu PN (č.l. 160);

- pojednávanie vytyčené na deň 17.09.2013 bolo odročené (č.l. 161);

- dňa 18.09.2013 spis referoval zákonný sudca, vyjadrenie matky ohľadne striedavej osobnej starostlivosti bolo poslané na vyjadrenie právneho zástupcovi otca, ako aj kolíznemu opatrovníkovi (č.l. 163);

- na pojednávaní dňa 10.12.2013 bol návrh matky na zvýšenie výživného zamietnutý (č.l. 180) a pojednávanie vo veci striedavej starostlivosti bolo odročené, z dôvodu doplnenia dokazovania (psychologický posudok, šetrenie pomerov), (č.l. 189);

- dňa 10.01.2014 bolo podané odvolanie zo strany matky voči rozsudku 15P 150/2013-184, o zvýšenie výživného (č.l. 192);

- 06.02.2014 bol spis predložený KS v ŽA na rozhodnutie o odvolaní matky (č.l. 202);

- 01.04.2014 bol spis vrátený OS ŽA s rozhodnutím KS v ŽA, kde KS v ŽA potvrdil rozsudok 15P 150/2013-184 (č.l. 207);

- dňa 01.04.2014 bol spis predložený zákonnému sudcovi, ktorý dňa 16.04.2014 vytýčil termín pojednávania vo veci striedavej osobnej starostlivosti na deň 13.05.2014 (č.l. 212);

- dňa 09.05.2014 matka žiadala o odročenie TP, nakoľko bude viesť dcéru do [REDAKOVANÉ] na letisko (č.l. 214), doložené písomne (č.l. 216);

- dňa 12.05.2014 zákonný sudca zrušil termín pojednávania (č.l. 215);

- pojednávanie dňa 10.06.2014 bolo odročené, z dôvodu ďalšieho dokazovania (č.l. 223);

- 07.08.2014 bol vytyčený nový termín pojednávania na deň 24.10.2014 (č.l. 228);

- opätovne dňa 22.10.2014 sa matka ospravedlnila z neúčasti na pojednávaní (24.10.2014), z dôvodu, ospravedlnenia právnej zástupkyne matky, ktorá prevzala právne

zastúpenie v ten deň a teda nemala zachovanú stanovenú lehotu na prípravu pojednávania a matka trvala na jej účasti (č.l. 229);

- dňa 23.10.2014 zákonný sudca zrušil termín pojednávania (č.l. 231);

- dňa 03.11.2014 bol spis referovaný zákonným sudcom, ktorý žiadal o podanie stanoviska právnej zástupkyne matky k psychologickému posudku, ktorý bol OS ŽA doručený dňa 21.10.2014 (č.l. 238);

- dňa 11.12.2014 bol spis predložený zákonnému sudcovi, ktorý dňa 05.01.2015 vytýčil termín pojednávania vo veci striedavej starostlivosti na deň 24.02.2015 (č.l. 247);

- pojednávanie dňa 24.02.2015 bolo odročené, z dôvodu, že sudca sa potreboval oboznámiť s predloženými dokladmi a následne zvážiť ďalší postup vo veci (č.l. 275);

- dňa 21.10.2015 boli podané 2 nové návrhy zo strany otca, o rozšírenie styku otca s mal. dieťaťom (č.l. 280) a o udelenie súhlasu na podanie žiadosti o prijatie mal. [REDAKOVANÉ] do Základne) školy, [REDAKOVANÉ] (č.l. 282);

- dňa 02.11.2015 spis zreferovala súdna tajomníčka, ktorá dala pokyn na zaslanie nových návrhov protistrane, ako aj kolíznemu opatrovníkovi (č.l. 284);

- dňa 03.11.2015 bol spis zaslaný Ústavnému súdu SR;

- dňa 27.11.2015 bol podaný návrh zo strany matky, o zvýšenie výživného na mal. [REDAKOVANÉ] (č.l. 292);

- dňa 18.01.2016 súdna tajomníčka zastavila konanie o návrhu otca o rozšírenie styku s mal. dieťaťom, ako aj o udelenie súhlasu, z dôvodu späťvzatia návrhu zo strany otca (č.l. 295 a 297);

- dňa 19.01.2016 bol spis referovaný súdnou tajomníčkou, ktorá urobila úkony ohľadne nového návrhu matky o zvýšenie výživného (č.l. 302);

Medzičasom prišli všetky potrebné správy, preto si zákonný sudca nechal spisový materiál na vytýčenie termínu pojednávania. “

Podpredsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení vyjadrila súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci. Zákonný sudca k veci uviedol, že v posudzovanej veci je zrejmé, že „tu nejde o vyriešenie veci mal. dieťaťa, ale ide o spor rodičov mal. dieťaťa...“ a že „vo veci bude termín pojednávania najskôr 5/2016“.

Právna zástupkyňa sťažovateľa vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 22. marca 2016 zotrvala na svojich tvrdeniach uvedených v sťažnosti a vyjadrila súhlas s upustením od verejného pojednávania vo veci v konaní pred ústavným súdom.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietahov.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. Z uvedeného dôvodu nemožno v obsahu týchto práv vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 20/02).

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 220/04, IV. ÚS 365/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04) ústavný súd zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť sporu, v ktorom je sťažovateľ navrhovateľom v konaní o úpravu práv a povinností k maloletému, ústavný súd konštatuje, že obdobné konania možno zaradiť k štandardnej agende všeobecného súdnictva, preto

dĺžka konania nebola závislá od skutkovej či právnej náročnosti prerokovávanej veci. Tá nebola ani tvrdená zo strany okresného súdu. Z hľadiska závažnosti veci ide o takú, ktorá si vyžaduje urýchlený postup v konaní vzhľadom na právne a faktické postavenie a budúcnosť maloletého. Občiansky súdny poriadok v § 176 ods. 3 ustanovuje, že o veciach starostlivosti súdu o maloletých rozhodne súd bez zbytočného odkladu najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa začatia konania.

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľa ako účastníka tohto súdneho konania. Ústavný súd konštatuje, že nezistil závažné okolnosti na strane sťažovateľa, ktoré by relevantne prispeli k doterajšej dĺžke napadnutého konania.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, bol postup samotného okresného súdu.

Ústavný súd v úvode zdôrazňuje už uvedené, že konanie s takýmto predmetom si vyžaduje promptný postup okresného súdu. S ohľadom na túto skutočnosť a fakt, že konanie v čase doručenia sťažnosti prebiehalo takmer dva roky a dva mesiace na jednom stupni bez meritórneho rozhodnutia, a s prihliadnutím na vyjadrenie zákonného sudcu, že najbližšie pojednávanie sa uskutoční v máji 2016 bez toho, aby existovala zákonná prekážka postupu súdu v konaní, je dostatočným dôvodom na vyslovenie porušenia označených práv sťažovateľa, pretože už v čase rozhodovania ústavného súdu o tejto sťažnosti je možné konštatovať, že o návrhu sťažovateľa nebude rozhodnuté na prvom stupni skôr ako po dvoch rokoch a desiatich mesiacoch. Aj keď súd vykonával priebežne administratívne úkony a pojednávania, vzhľadom na časové odstupy medzi jednotlivými pojednávaniami nemožno byť toho názoru, že by postupoval s potrebnou razanciou, a teda aj bez zbytočných prietahov. V tejto súvislosti je však potrebné uviesť, že postup matky (žiadosti o odročenie pojednávania) čiastočne sťažil plynulý postup súdu. Ústavný súd v napadnutom konaní identifikoval zbytočný prietah spočívajúci v nečinnosti v trvaní ôsmich mesiacov, keď okresný súd odročil pojednávanie konané 24. februára 2015 z dôvodu oboznámenia sa sudcu s predloženými dôkazmi pre účely zváženia ďalšieho postupu, pričom k ďalšiemu

relevantnému úkonu okresného súdu došlo až v dôsledku podaní sťažovateľa, ktoré obsahovali dva nové návrhy (doručených okresnému súdu 21. októbra 2015), keď okresný súd dal pokyn na zaslanie týchto nových návrhov protistrane 2. novembra 2015.

Ústavný súd ďalej pri hodnotení postupu okresného súdu vychádzal aj zo svojej konštantnej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, resp. nesústreďenou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

Príkladom takéhoto nesústreďeného postupu je skutočnosť, že okresný súd zrušil pojednávanie z dôvodu, ktorý nemusel byť zo strany súdu akceptovaný. Ide o ospravedlnenie neúčasti matky na určenom termíne pojednávania 24. októbra 2014 z dôvodu ospravedlnenia právnej zástupkyne matky, ktorá prevzala právne zastúpenie dva dni pred pojednávaním, a teda nemala zachovanú lehotu na prípravu pojednávania, pričom matka trvala na účasti právnej zástupkyne na pojednávaní. Za danej situácie podľa názoru ústavného súdu neboli splnené podmienky na odročenie pojednávania, pretože matka žiadala odročiť už určený termín pojednávania v súvislosti s voľbou svojho právneho zástupcu po vyše roku konania bez právneho zastúpenia, pričom o nariadenom termíne pojednávania bola informovaná s dostatočným predstihom (termín pojednávania určený na 24. október 2014 bol určený súdom 7. augusta 2014). Podľa názoru ústavného súdu matka ako účastník konania mala dostatočný priestor na voľbu právneho zástupcu, preto odročenie z tohto dôvodu nemusel byť akceptovaný ako dôležitý dôvod v zmysle Občianskeho súdneho poriadku.

Ústavný súd na základe uvedeného dospel k záveru, že okresný súd v napadnutom konaní nepostupoval v súlade so základným právom sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj právom na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto konštatuje, že doterajším postupom okresného súdu v konaní, ktoré je vedené pod sp. zn. 15 P 150/2013, došlo

k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu základného práva s'ťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, mu prikázal, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 15 P 150/2013 konal bez zbytočných priet'ahov, pretože označená vec nebola do rozhodovania ústavného súdu o s'ťažnosti s'ťažovateľa právoplatne skončená (bod 2 výroku nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť s'ťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

S'ťažovateľ v s'ťažnosti žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 €, ktoré odôvodnil intenzitou zásahov do jeho práv, ako aj dĺžkou ich trvania.

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho neodôvodnenú nečinnosť v trvaní ôsmich mesiacov a neefektívny postup, berúc do úvahy

predmet konania na okresnom súde, správanie sťažovateľa a všetky okolnosti daného prípadu ústavný súd považoval priznanie sumy 1 000 € za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde (bod 3 výroku nálezu).

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Právna zástupkyňa sťažovateľa si uplatnila trovy konania, ktoré vyčíslila v celkovej sume 448,02 €.

Ústavný súd priznal sťažovateľovi trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúce z odmeny advokáta, a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

Základom pre výpočet náhrady za úkon právnej služby je v danom prípade priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2014 v sume 839 €. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2015 (príprava a prevzatie vecí, písomné vyhotovenie sťažnosti, podanie vo veci samej) po 139,83 €. Ďalej má právna zástupkyňa sťažovateľa aj nárok na náhradu režijného paušálu 8,39 € za jeden úkon podľa vyhlášky. Pokiaľ ide o stanovisko sťažovateľa k vyjadreniu okresného súdu doručené 22. marca 2016, ústavný súd za tento úkon právnej služby náhradu trov sťažovateľovi nepriznal, keďže stanovisko neobsahovalo nové skutočnosti ani argumentáciu, ktorá by ústavnému súdu už nebola známa z predloženého súdneho spisu.

Náhrada trov konania, ktorú ústavný súd priznal sťažovateľovi, spolu predstavuje teda sumu 296,44 €.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia (bod 4 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. apríla 2016